

Socialdepartementet

Statskontoret
Box 8110
104 20 Stockholm

Uppdrag att utreda och föreslå med vilka styrmedel regeringen bör påverka utvecklingen mot en sammanhållen digital planprocess

Regeringens beslut

Statskontoret får i uppdrag att klarlägga om det finns något ytterligare beslut eller initiativ från regeringen som på ett verksamt sätt kan bidra till att realisera de vinster en samordnad digital planprocess skulle innebära, och i så fall föreslå hur detta bör utformas. Uppdraget ska genomföras med hänsyn tagen till pågående arbete. Uppdraget avser de delar av processen som involverar en exploitör som tar initiativ till ett bostadsbyggnadsprojekt, men utesluter inte att andra moment behandlas. Uppdraget innefattar inte att överväga förändringar i ansvarsfördelningen mellan stat och kommun.

Uppdraget ska genomföras i samverkan med Boverket, Lantmäteriet och Sveriges Kommuner och Landsting.

Om de förslag som lämnas innebär att kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda påverkas, ska en beräkning av dessa konsekvenser redovisas. Om förslagen innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt, ska dessa redovisas. När det gäller kostnadsökningar och intäktsminskningar för staten, kommuner eller landsting, ska en finansiering föreslås. Om förslagen har betydelse för den kommunala självstyrelsen, skall konsekvenserna i det avseendet redovisas.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 14 februari 2014 och hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Bakgrund

Regeringen har tagit flera initiativ som syftar till att på olika sätt underlätta en rationell planläggning och ett effektivt plangenomförande.

I Budgetpropositionen för 2013 redovisar regeringen ambitionen att otidsenlig lagstiftning ska undanröjas, plangenomförandet förenklas, tilldelningen av mark för byggandet bli mera transparent, planberedskapen förbättras, planeringsförenklade åtgärder tas fram, samrådsförfarandet förbättras, konkurrensförutsättningarna belysas samt ny teknik introduceras och harmoniseras. Av samma proposition framgår också vilka åtgärder regeringen vidtagit eller planerar.

En digitalisering av alla de i planprocessen ingående delprocesserna, både i privat och i offentlig sektor, pågår kontinuerligt. För att maximera nyttan av denna utveckling bör ambitionen vara att privata aktörer möter offentliga processer som är lika i vissa grundläggande avseenden. Det handlar dels om att använda gemensamma referenssystem för lägesbestämning, dels om att tillhandahålla och ta emot digital information i standardiserade format. Genom att samtliga aktörer kan utbyta data digitalt inom en gemensamt definierad geografi, kan transaktionskostnader och fel minska, samtidigt som fler aktörer kan delta på lika villkor. En samordnad digitalisering av de offentliga processerna ger också förutsättningar för rationaliseringar inom både stat och kommun. Denna aspekt är särskilt framträdande när det gäller översiktlig planering och länsstyrelsernas arbete med att tillhandahålla planeringsunderlag till kommunerna. Boverket och länsstyrelserna samarbetar i dag kring en sådan utveckling.

För den som vill genomföra ett projekt som innebär nyproduktion av bostäder är det de delar av den lagreglerade processen som inleds med detaljplan och som avslutas med beslut om bygglov och – i förekommande fall – fastighetsbildning som är de mest intressanta att samordna. Regeringen redovisar i det följande en bakgrund och möjliga fördelar med en samordnad digital planprocess.

Detaljplan

Detaljplanen har historiskt varit ett instrument för att skapa förutsägbarhet om kommunens intentioner och att förenkla beslut om bygglov. Redan i PBL-kommitténs betänkande *Får jag lov? Om planering och byggande* (SOU 2005:77) konstaterades att en stor del av detaljplanerna numera avser enstaka projekt. Även om planerna fortfarande i många fall upprättas inom den kommunala organisationen är de oftast svaret på utifrån kommande initiativ och finansieras av enskilda exploatörer.

Ansvar för att ta fram en komplett plan ligger hos kommunen men det skulle kunna vara värdefullt om det förarbete som utomstående initiativtagare lägger ned på att utarbeta underlag kan användas och kompletteras av den kommunala organisationen. Kommunikationen mellan kommun och exploatör underlättas också.

Som grund för framtagandet av en detaljplan ska enligt plan- och bygglagen (2010:900) ligga en grundkarta och en fastighetsförteckning.

Användningen av generella format för denna typ av underlag skulle kunna underlätta förarbetet med detaljplaner för både exploatörer – stora och små företag – och kommuner.

Detaljplanen utgörs av en karta och bestämmelser. Även dessa skulle kunna utformas i standardiserade format. En fördel med detta är t.ex. att antalet möjliga bestämmelser kan begränsas till sådana som är förenliga med lagen, och som är möjliga att beakta när planen ska genomföras. Det finns en framtagen svensk standard för digitala detaljplanebestämmelser (SS 637040:2010).

Bygglov

För att kunna fullfölja ett bostadsbyggnadsprojekt krävs bygglov. En ansökan om bygglov ska innehålla ritningar och beskrivningar som till viss del redan tagits fram under detaljplaneprocessen. Om dessa är möjliga att återanvända kan förutsättningarna att bedöma om bygglovet överensstämmer eller åtminstone inte står i strid med, detaljplanen förbättras. Bygglovsprocessen hanterar även ärenden som inte föregåtts av detaljplanearbete, så en fullständig sammanlänkning av processerna är inte möjlig eller önskvärd. För den som avser att söka bygglov inom en digitalt standardiserad detaljplan skulle det exempelvis kunna vara möjligt att som underlag för sin bygglovsansökan få ta del av den digitala detaljplanen i ett standardiserat format.

Startbesked och slutbesked

Innan byggnadsarbetena får påbörjas ska exploatören begära ett startbesked av kommunen och innan den färdiga byggnaden får tas i bruk ska ett slutbesked erhållas. De handlingar som krävs som underlag för dessa beslut är inte närmare beskrivna i lagen, och utvecklingen bör gå mot standardiserade elektroniska dokument.

Fastighetsbildning

Många detaljplaner förutsätter fastighetsbildningsåtgärder för att kunna genomföras. Ur exploatörens synpunkt kan det vara en fördel om det i ansökan om fastighetsbildning går att hänvisa till den fastställda detaljplanen, och att denna finns i ett format som Lantmäteriet kan använda direkt i sin handläggning. Det ursprungliga arbetet med att förteckna berörda fastigheter och rättighetshavare kan återanvändas och riskerna för att detaljplanen innehåller bestämmelser som inte går att genomföra minimeras.

Behovet av en utredning

Regeringen har i omgångar fattat beslut och formulerat uppdrag i syfte att befordra utvecklingen mot en digital planprocess.

Boverket fick i regleringsbrevet för år 2011 i uppdrag att i samarbete med Lantmäteriet och Sveriges Kommuner och Landsting verka för en ökad harmonisering av kommunernas planarbete i digital miljö. I rapporten Harmonisering av kommunernas planarbete i digital miljö (dnr S2012/691/PBB) redovisar Boverket hur frågan om digitalisering av de kommunala planprocesserna hänger ihop med utvecklingen av svensk e-förvaltning i ett bredare perspektiv.

Av regeringens strategi för en digitalt samverkande statsförvaltning (dnr N2012/6402/ITP) framgår regeringens syn på hur förvaltningsgemensamma utvecklingsprojekt bör drivas. Där framgår att E-delegationen (N Fi 2009:01) har ett ansvar för att ta fram viss förvaltningsgemensam infrastruktur och att Lantmäteriet har uppdraget att samordna utvecklingen inom området geodata och fastighetsinformation.

I den senaste avrapporteringen av uppdraget som utvecklingssamordnare i januari 2013 (dnr 2012/734/ITP) redovisar Lantmäteriet vilka utvecklingsarbeten som pågår mellan statliga myndigheter, men också med Sveriges Kommuner och Landsting och enskilda kommuner. Pågående arbeten omfattar bl.a. detaljplan, bygglov och fastighetsbildning.

Regeringen vill nu få klarlagt om det finns något ytterligare beslut eller initiativ från regeringen som på ett verksamt sätt kan bidra till att realisera de vinster en samordnad digital planprocess skulle innebära. Eftersom samtliga kommuner, och flera statliga myndigheter på olika nivåer, är aktörer i processen, bedömer regeringen att Statskontoret är väl lämpat att besvara frågan.

På regeringens vägnar

Stefan Attefall

Lars Arell

Kopia till

Näringsdepartementet, Enheten för it-politik